

De zoektocht naar een overkoepelend evaluatiekader LNW Impact

Inhoud

1	Bij wijze van intro	1
	6 projecten	1
	Opdracht VBJK	2
2	Wat terminologie in een notendop	3
3	Naar een plan voor 'monitoren' en evalueren	8
3.1	Een projectplan als vertrekpunt	9
3.2	Een overkoepelend projectplan	12
	Context	12
	Bouwstenen	13
	Input	14
	Doelgroep	14
	Partners: directe partners en intermediairs	14
	Aanpak / Acties	15
	Doelstellingen	15
3.3	Vanuit het projectplan komen tot evaluatievragen en indicatoren	16
	Evaluatievragen formuleren	17
	Indicatoren formuleren	19
	What else?	20
	Kritische vragen bij evaluatieplan	21
4	Overkoepelende evaluatiekader	22
4.1	Niveau gezinnen	23
4.2	Niveau netwerk en netwerkpartners	24
5	Methodieken van gegevensverzameling	26
6	Tijd voor de analyse	26
7	Inspirerende bronnen	27

1 Bij wijze van intro

6 projecten

Voorliggend document geeft de zoektocht weer naar een overkoepelend evaluatiekader voor 6 projecten *'brede gezinsondersteuning voor aanstaande en jonge gezinnen in armoede realiseert grondrechten met het oog op structurele kinderarmoedebestrijding'*. Doel van deze projecten was inzetten op de ondersteuning van aanstaande en jonge gezinnen bij de realisatie van grondrechten op een manier die gezinnen tot zelfredzaamheid leidt. Gezinnen in armoede zijn een volwaardige partner in wijkgerichte netwerken met organisaties die hun werking maximaal toegankelijk willen maken voor gezinnen in armoede. Met het oog op integrale gezinsondersteuning verbindt dit netwerk een overdachte samenhangende mix van functies die betekenisvol zijn voor (aanstaande) gezinnen met jonge kinderen. Verbinding tussen materiële en immateriële noden vanuit een perspectief van rechten van kinderen en hun gezinnen en vertrekkend vanuit hun

leefwereldperspectief is ook van belang. Vanuit een preventief armoedebestrijdingsbeleid is het belangrijk om te focussen op kwetsbare aanstaande gezinnen of kwetsbare gezinnen met minstens 1 kind tot 3 jaar. Het uiteindelijke doel is kinderen in kwetsbare gezinnen alle kansen in hun ontwikkeling te bieden en generatie-armoede te doorbreken.

6 projecten kregen middelen om deze doelstellingen te bereiken:

1. Het Jonge Kind ... Eeklo schakelt naar de toekomst! (OCMW Eeklo)
2. Kinderen eerst (uitbreiding) (OCMW Hoogstraten)
3. Kinderen kansen geven! Structureel samenwerken aan brede gezinsondersteuning voor aanstaande en jonge kwetsbare gezinnen in Leuven (Stad Leuven)
4. Switch (OCMW Kortrijk)
5. TOOM = Tongerse Ondersteuning Op Maat (OCMW Tongeren)
6. VONK, een passe-partout (OCMW Dilbeek)

Opdracht VBJK

Op 28/06/2017 kreeg VBJK de goedkeuring – onder voorbehoud van goedkeuring door de Inspectie van Financiën - om het projectvoorstel 'Begeleiding van de projecten brede gezinsondersteuning met het oog op de bestrijding van kinderarmoede' te starten.

Echter, op 12/10/2017 kwam het nieuws dat de Inspectie van Financiën het besluit om het dossier niet goedkeurde, gezien de bekendmaking van de projectoproep niet volgens procedure verliep. Om het reeds gestarte proces te financieren voorzag Kind en Gezin 7000€. Op 20/10/2017 werd de oproep nogmaals verspreid. VBJK tekende hier terug op in (voor 6/11/2017) en kreeg op 5/12/2017 het nieuws dat de begeleiding opnieuw kon starten.

De opdracht van VBJK was het bieden van ondersteuning bij het evalueren en het ontwikkelen van een overkoepelend evaluatiekader. Om dit vorm te geven werd de opdracht opgedeeld in 2 delen:

- **Deel 1** van de opdracht focust op de '*evaluation within the service*': projecten ondersteunen bij het uittekenen en uitvoeren van een monitoring- en evaluatieproces met als doel het monitoren en evalueren van de implementatie van het project en het werken aan kwaliteitsverbetering. De projecten worden hierin ondersteund via een lerend netwerk met tussentijds individuele ondersteuning.
 - Het lerend netwerk (LNW Impact) brengt de projecten brede gezinsondersteuning met het oog op kinderarmoedebestrijding samen om van en met elkaar te leren hoe projecten kunnen worden gedocumenteerd en geëvalueerd.
 - Aangezien we merken dat er heel wat specifieke en lokaal-gekleurde noden zijn bij de verschillende projecten voorzien we ook individuele ondersteuning aan de 6 projecten. Hier gaan we in op de specifieke lokale noden van de 6 projecten.
- **Deel 2** van de opdracht bestaat uit het ontwikkelen van expertiseopbouw bij de betrokken administraties. Voor deel 2 van de opdracht was het idee om een kwaliteitsforum op te starten. Maar na overleg met de opdrachtgevers werd besloten om individuele gesprekken te voorzien met de betrokken administraties, maar ook experts. Het overkoepelend evaluatiekader werd ook besproken met relevante partners, zoals prof. Dr. Michel Vandenbroeck, prof. Dr. Wim Van Lancker, Nele Travers, Nele Spiesschaert en Anne Van Meerbeeck.

Om de zoektocht naar een overkoepelend evaluatiekader richting te geven vertrokken we vanuit:

- het beleid, i.e. subsidieoproep en aanvraagformulier 'brede gezinsondersteuning voor aanstaande en jonge gezinnen in armoede realiseert grondrechten met het oog op structurele kinderarmoedebestrijding' en overleg met de opdrachtgevers Kind en Gezin en de afdeling Welzijn en samenleving van het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.
- de praktijk, i.e. de input die we vanuit de 6 projecten (Dilbeek, Eeklo, Leuven, Hoogstraten, Kortrijk, Tongeren) kregen doorheen het lerend netwerk en de individuele contactmomenten.
- onderzoek, o.a. de presentatie van Wim van Lancker op de kick off, maar ook andere documenten die focussen op evalueren (zie interessante bronnen).

In dit document geven we beknopt achterliggende informatie over de 'moeilijke woorden' in dit project: evalueren, monitoren, impact, ...

Daarna gaan we in op het opzetten van een plan voor 'monitoren' en evalueren, gevolgd door het overkoepelende evaluatiekader.

2 Wat terminologie in een notendop

Wanneer er gesproken wordt over impactevaluatie worden heel wat begrippen en verschillende terminologie gebruikt. Daarom kaderen we eerst een aantal belangrijke begrippen.

Impactonderzoek

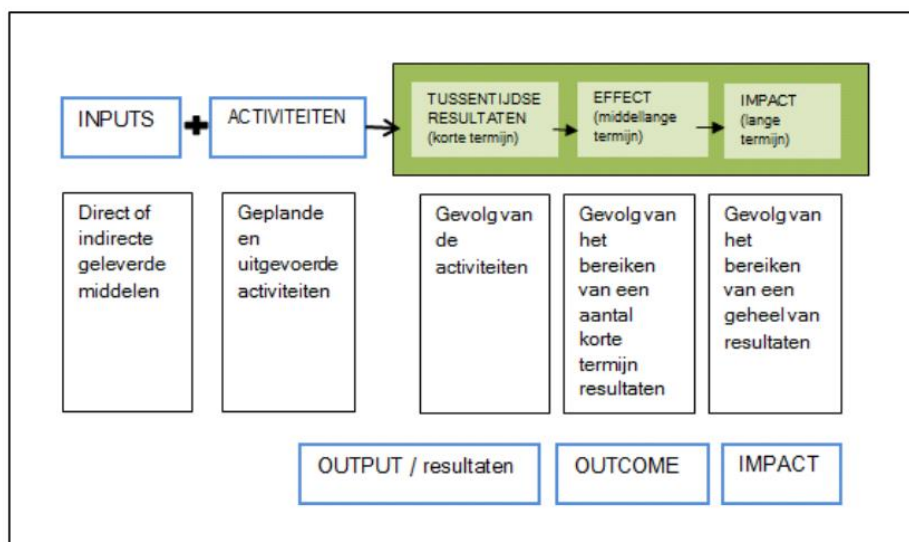
Is een zoekproces naar de betekenissen van een praktijk [en een beleid], gezamenlijk met alle belanghebbenden.

In de Social Impact Navigator (2016) worden verschillende beweegredenen weergegeven voor impactonderzoek.

Veelal wordt een onderscheid gemaakt tussen de begrippen 'resultaten', 'effecten' en 'impact'. In onderstaande figuur wordt dit vanuit een continuïteit weergegeven. Natuurlijk moeten we opmerken dat in realiteit deze continuïteit niet zo strikt is.

Figuur 3: Wat zijn resultaten? De resultatenketen

Resultaten:

- Direct effect van de middelen en het proces
- Kan op korte termijn worden gerealiseerd en de controle hierover is hoog
- Vaak gebruikte synoniemen: output of tussentijdse resultaten

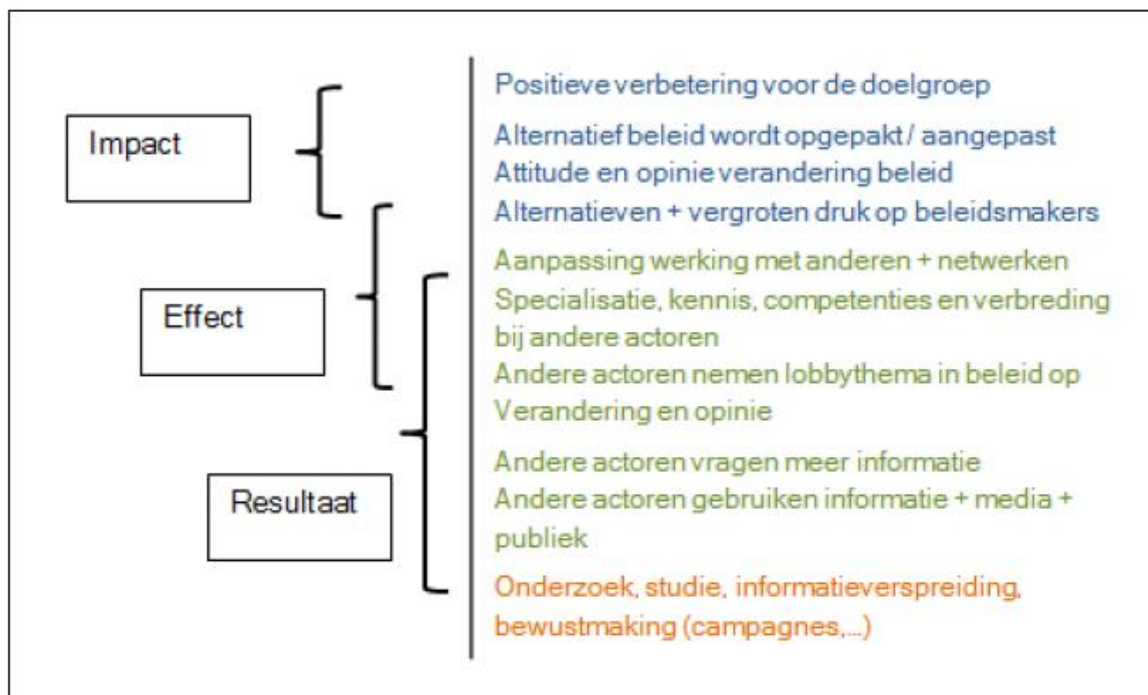
Effect:

- Wat je kunt veranderen doordat je verschillende tussentijdse resultaten realiseert
- Resultaat op middellange termijn (3 tot 6 jaar); ook externe factoren spelen hierin een rol dus minder controle op
- Vaak gebruikt synoniem: outcome
- Beoogd effect = specifieke doelstelling van project

Impact:

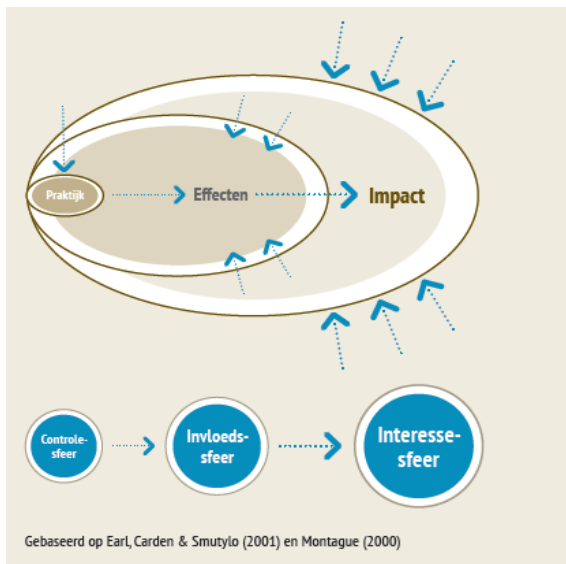
- Verandering op lange termijn (10 tot 15 jaar of langer)
- Via effecten van meerdere projecten bijdragen tot brede maatschappelijke verandering
- Bijdrage van een project is eerder bescheiden en tal van andere factoren en interventies van andere actoren spelen een rol
- Beoogde impact = algemene doelstelling van project
- Gaat ook over positieve én negatieve, bedoelde en onbedoelde effecten, directe en indirecte effecten, die zich op lange termijn en ten gevolge van een praktijk voordoen.
- ≠ inspanning of het proces

In PCM¹ worden volgende voorbeelden benoemd:

Onderstaande afbeelding toont duidelijk dat een impact hebben iets is wat door heel veel zaken wordt beïnvloed en bijgevolg ook moeilijk valt te onderzoeken.

¹¹ PCM = Project Cycle Management. Werkboek: achtergrond en toelichting, NGOfederatie, 2012

Een andere belangrijk onderscheid dat vaak wordt gemaakt, is het onderscheid tussen monitoren en evalueren:

Monitoren = opvolgen

Continue verzameling, analyse en uitwisseling van informatie; laat toe om te beslissen over ev. bijstellingen met het oog op het realiseren van resultaten en kwaliteit van het proces.

Ervoor zorgen dat je blijft werken i.f.v. geplande resultaten en veranderingen.

Kijken naar uitvoering van activiteiten (kwaliteit van uitvoering, efficiënt gebruik van financiële en menselijke middelen) en de geplande tussentijdse resultaten + analyse veranderingen in context en randvoorwaarden.

Evalueren = beoordelen

Beoordelen veranderingen die door het project werden gerealiseerd en de manier waarop je die veranderingen hebt gerealiseerd.

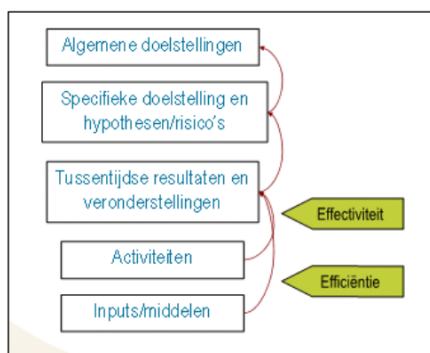
Kritische reflectie die antwoord zoekt op volgende vragen:

- Hebben we de juiste dingen gedaan?
- Hebben we de dingen goed gedaan?
- Hebben we de geplande resultaten behaald en veranderingen gerealiseerd?
- Zullen die veranderingen blijven bestaan?

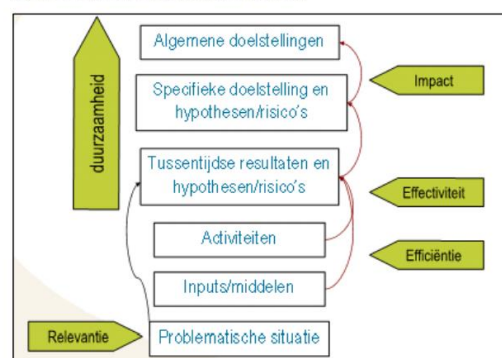
M.a.w. beoordeling van de relevantie van het project, de efficiëntie, de effectiviteit, de en de duurzaamheid.

In PCM wordt het onderscheid als volgt weergegeven:

Figuur 7: Logisch kader en link met monitoring

Figuur 8: Logisch kader en link met evaluatie

Er worden drie typen evaluatie onderscheiden (Movisie)

- **Planevaluatie**

Tijdens de ontwikkelfase van een aanpak in beeld brengen hoe de aanpak zou moeten werken. Dit door een analyse en beschrijving te maken van onder meer het probleem dat aangepakt zal worden, de verandertheorie van waaruit wordt gewerkt, de aanpak zelf en het vooropgestelde doel.

Voorbeeldvragen:

- is er een goede probleemanalyse gemaakt (aard, omvang probleem, oorzaken)?
- Zijn de doelstelling concreet geformuleerd?
- Passen de gekozen werkwijzen bij de geformuleerde doelen en doelgroep van het project?
- Zijn er bepaalde inzichten uit onderzoek of praktijk die de gekozen aanpak onderbouwen?
- Zijn alle relevante partijen betrokken of geïnformeerd?
- Is de taakverdeling en tijdsinvestering van betrokkenen duidelijk?
- Hoe wordt de haalbaarheid van het project ingeschat?
- Welke effecten worden verwacht van deze aanpak?

- **Procesevaluatie**

Onderzoek van de uitvoering van de aanpak in de praktijk.

Doel is de aanpak verbeteren en effectiviteit verhogen.

Centrale vraag is 'hoe werkt een aanpak?'

Voorbeeldvragen:

- Hoe is de samenwerking tussen de partijen die zijn betrokken?
- Zijn er knelpunten in de samenwerking bij het uitvoeren van voorgenomen activiteiten? Zo ja, welke?
- Zijn er tussentijds zaken veranderd in de aanpak? Zo ja, welke en waarom?
- Hoe beoordelen de professionals en/of vrijwilligers het project qua investering in middelen, tijdsinspanning en financiën?
- Welke succes- en verbeterpunten zijn er?

- **Effectevaluatie**

Centrale vraag is 'werkt de aanpak?'

Brengt in beeld welke output (op korte, middellange en lange termijn) een aanpak oplevert.

Voorbeeldvragen:

- Zijn de vooraf bepaalde doelstellingen van de specifieke acties behaald?
- Welke output is er gerealiseerd? Welke verwachte en onverwachte effecten heeft het project gehad?
- Welke factoren hebben bijgedragen aan welk resultaat en effect?
- Wat is de reden van wel/niet behalen van resultaten?
- Zijn wijzigingen in het plan van aanpak noodzakelijk?

Een laatste belangrijke term die we vooraf willen kaderen is 'indicatoren'

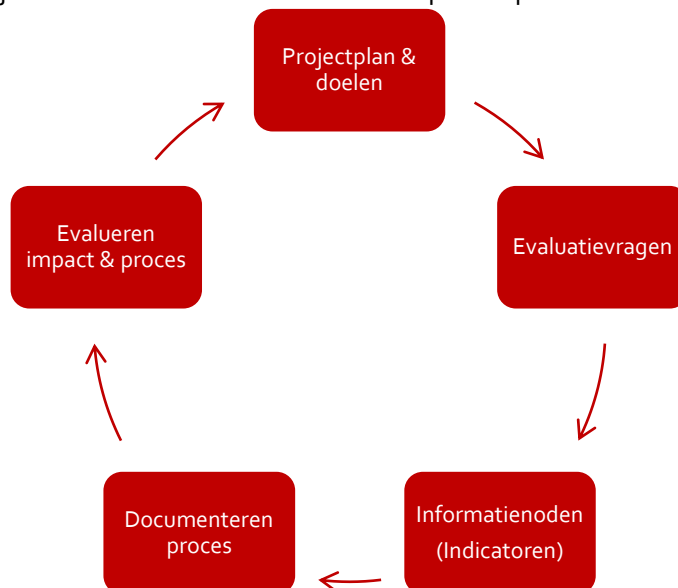
Indicatoren

Geven een indicatie over het al dan niet behalen van een doelstelling of een resultaat. Maar ze verklaren niet waarom een resultaat al dan niet behaald wordt.

In het LNW Impact benoemen we indicatoren ook als informatienood.

3 Naar een plan voor 'monitoren' en evalueren

In het huidige project zien we evalueren niet als een aparte op zichzelf staand gegeven.

Ook in de Social Impact Navigator (2016) wordt evalueren binnen een geheel gekaderd.

3.1 Een projectplan als vertrekpunt

'Men kan pas evalueren, als men weet wat men evalueert.'

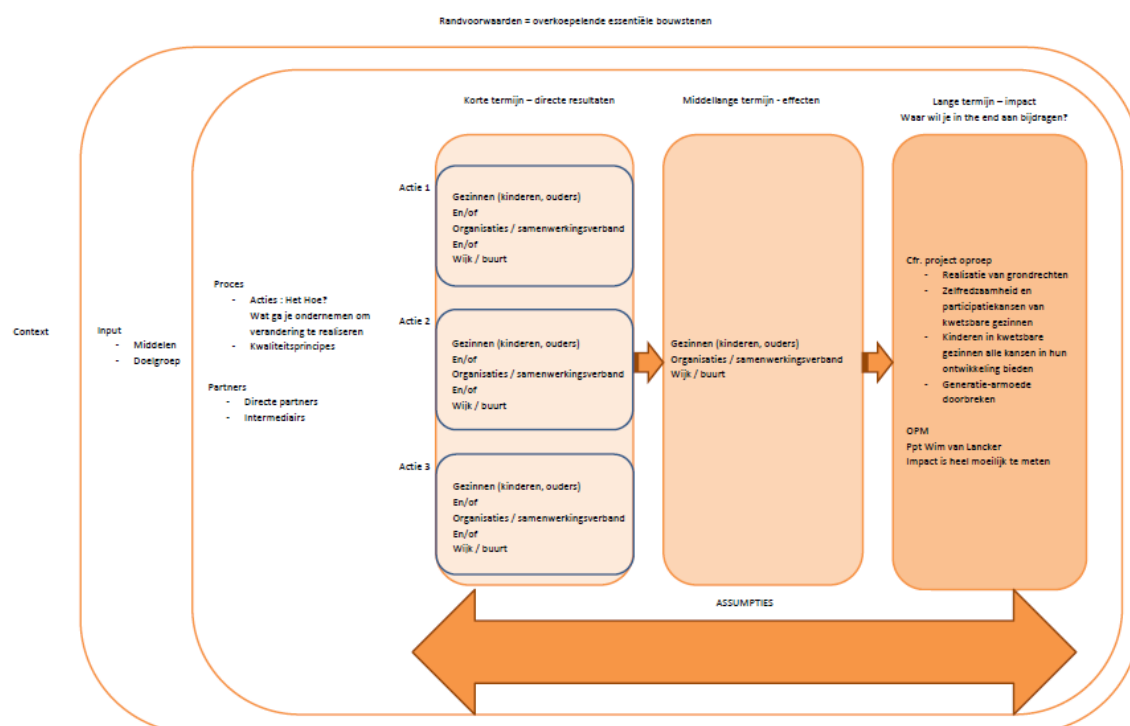
Het bepalen van een projectplan en stilstaan bij onderstaande vragen maakt deel uit van het evaluatieproces.

- Wat is algemene doelstelling (beoogde impact)?
- Wat is specifieke doelstelling (beoogd effect)?
- Welke resultaten wil je bereiken?
- Via welk proces en middelen?

In het lerend netwerk werd aan de projecten gevraagd om hun projectvoorstel te expliciteren aan de hand van onderstaand schema². Dit kan gezien worden als het expliciteren van de veranderingstheorie, het opstellen van een projectplan. Doel is de projecten van bij het begin expliciet te laten stilstaan bij de noden, de doelen, de acties, de ruimere context, belangrijke actoren. Belangrijk hierbij is dat de projecten zich niet verliezen in details, maar nadenken over de kernaspecten van hun project.

² Er zijn ook andere manieren van 'structuren' mogelijk, zoals het CAIMER model. Zie bijvoorbeeld rapport Geïntegreerd Breed Onthaal <https://steunpuntwvg.be/onderzoeksprogramma/efo2-gbo>; https://assets.antwerpen.be/srv/assets/api/download/40aoebec-b3d7-487d-a8ac-c00e6815c6d0/Evaluatie_effectiviteit_OASeS_UA.pdf

Of de Theory of Change, zoals bij Kleine Kinderen, Grote kansen. Belangrijkste is om op voorhand stil te staan bij het projectplan.

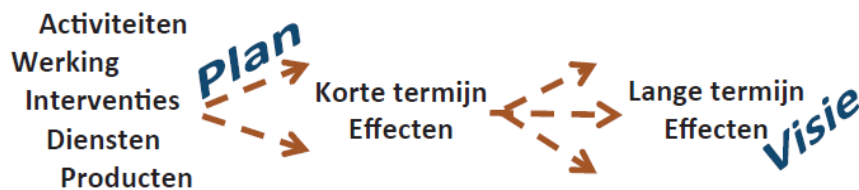

Probleemdefiniëring	Verwoorden van decentrale uitdaging of 'het probleem' Wat is de aard en de ernst van het probleem? Hoe vaak komt het probleem voor en bij wie? Wat zijn de gevolgen van het probleem? Welke factoren beïnvloeden het?
Input	Wat is er nodig qua financiële middelen, menskracht, materialen en andere investeringen om de aanpak mogelijk te maken?
Aanpak/acties	Wat ga je ondernemen om de beoogde verandering te realiseren (of hieraan bij te dragen)? Wat zijn belangrijke kwaliteitsprincipes in je aanpak? Wie zijn in je project belangrijke intermediairs en partners en waarom (wat is hun rol?)
Lange termijn doelstelling (impact)	Wat is je ambitie voor kinderen en gezinnen? Aan welk resultaat/verandering voor kinderen en hun gezin wil je 'in the end' een bijdrage leveren?
Korte termijn doelstellingen (directe resultaten of 'output')	Welke directe resultaten van de ingezette middelen en acties verwacht je? Direct tastbare resultaten, bvb. aantal deelnemers, aantal bijeenkomsten, behandelde onderwerpen, ...
Middellange termijn doelstellingen (effecten of 'outcome')	Welk effect wil je via jouw acties en de onmiddellijke resultaten van je acties realiseren? Welk effect op niveau van: - De gezinnen (individueel)? - De betrokken organisaties? - Een buurt/wijk? - De ruimere samenleving?
Assumpties/aannames	Is er logische samenhang tussen probleem, aanpak en beoogde verandering? M.a.w. welke oorzaak-gevolg redeneringen zitten er achter je project? (cfr. Movisie p.7)
Context	Hoe ziet de context er uit waarbinnen het project wordt uitgevoerd?

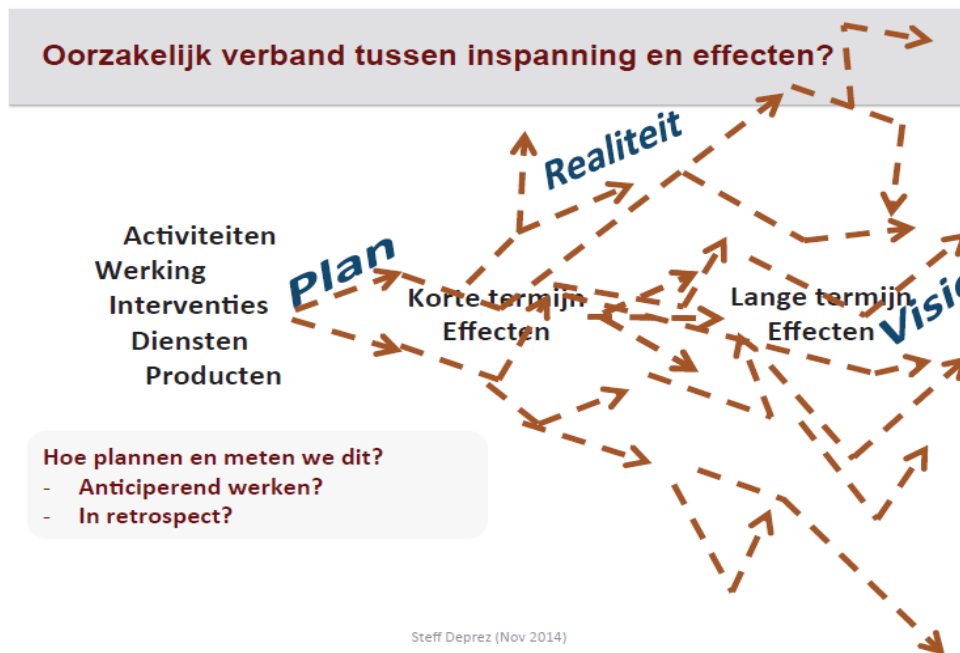
	Opmerking: het is interessant om gedurende het project veranderingen in de context te documenteren. Bij evaluatie en het zoeken naar verklaringen voor bepaalde resultaten of effecten is het nuttig ook altijd te kijken naar gebeurtenissen in de omgeving/context, beleidsmaatregelen en dergelijk die mogelijk van invloed geweest kunnen zijn.
Randvoorwaarden	Wat zijn essentiële bouwstenen om de dienstverlening kwaliteitsvol uit te voeren en resultaten te realiseren?

Het uitwerken van een projectplan is iets wat bij het begin van een project dient te gebeuren, maar ook nadien dient dit regelmatig herbekeken te worden - steeds samen met alle betrokkenen. En dit omdat we weten dat de realiteit nooit lineair verloopt.

Oorzakelijk verband tussen inspanning en effecten?

Steff Deprez (Nov 2014)

3.2 Een overkoepelend projectplan

In wat volgt vullen we het schema in vanuit de subsidieoproep en het aanvraagformulier dat de projecten dienden in te vullen.

Context

De context die in rekening moet worden gebracht zijn:

Beleidsmatig, cfr. Oproep van de 6 pilootprojecten:

- Beleidsnota 'Armoedebestrijding 2014 – 2019': pijlers bestrijding van kinderarmoede. Onder meer: voeren van een preventief beleid, versterken van de participatie van gezinnen in armoede met jonge kinderen aan de samenleving, werken aan een toegankelijke dienstverlening en lokaal samenbrengen van partners.
- Beleidsnota 'Welzijn, Volksgezondheid en Gezin 2014 – 2019': regierol lokale besturen voor het voeren van een lokaal sociaal beleid.
- Decreet van 29 november 2013 houdende de organisatie van de preventieve gezinsondersteuning

Belangrijke evoluties die mee de context bepalen:

- Lopende initiatieven lokale kinderarmoedebestrijding, want de 6 projecten staan niet op zich
- Integratie van OCMW in de gemeente
- Ontwikkeling van de Huizen van het Kind
- Evolutie naar geïntegreerd breed onthaal
- Referentiekader wijkgerichte netwerken
- Aandacht voor evaluatie
- Regierol lokale besturen, lokaal sociaal beleid (cfr. Veerle Opstaele, Marian Van der Syt & Sofie Vanassche, 2018)

• ...

Bouwstenen³

Om de essentiële bouwstenen en randvoorwaarden te bepalen om een kwaliteitsvolle dienstverlening uit te voeren, halen we de mosterd bij het referentiekader buurtgerichte netwerken voor kinderen en gezinnen⁴.

We concretiseren enkele bouwstenen⁵:

- Kernprincipe Democratisch burgerschap: rechtenperspectief
- Kernprincipe Kind en gezin centraal: gezinnen in armoede zijn een volwaardige partner. Ze worden betrokken in projectontwikkeling, uitwerking en evaluatie. Op niveau van dienstverlening zijn ze regisseur van hun ondersteuning. Er wordt vertrokken vanuit het leefwereldperspectief van en met de gezinnen.
- Kernprincipe Systemische kwaliteit:
 - Aandacht voor structurele verankering in reguliere werking organisaties en in samenwerking in wijkgericht netwerk
 - Verder bouwen op andere ontwikkeling, m.n. huis van het kind en lokaal netwerk kinderarmoedebestrijding
- Kwaliteitsvolle dienstverlening:

³ In het schema wordt eveneens 'kwaliteitsprincipes' en 'Assumpties' vermeld. Gezien de overlap nemen we het samen met de bouwstenen.

⁴ <https://www.expoo.be/sites/default/files/atoms/files/Referentiekader%20Buurtgerichte%20netwerken%20%20webversie%202018.pdf>

⁵ Cfr. Open subsidieoproep (2016) 'Brede gezinsondersteuning voor aanstaande en jonge gezinnen in armoede realiseert grondrechten met het oog op structurele kinderarmoedebestrijding' (p. 2-5)

- Integrale gezinsondersteuning
- Verbinding immateriële en materiële noden
- Buurt- of wijkgerichte aanpak: individuele en collectieve leefsituaties van gezinnen in het hier en nu staan centraal
- Betekenisvolle invulling van hulp- en dienstverlening
- Outreachend werken
- Inclusieve focus: projecten richten zich naar alle gezinnen, maar met een specifieke focus op kwetsbare (aanstaande) gezinnen (cfr. kader van proportioneel universalisme⁶)
- Sterk en gedeeld leiderschap

Input

De middelen die de projecten krijgen gedurende 3 jaar vanuit Kind en Gezin en de Afdeling Welzijn en Samenleving van het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. Maximaal gaat het over 84 000€ per project.

Doelgroep

De meeste projecten vertrekken vanuit het proportioneel universalisme: ze richten zich naar alle gezinnen, maar met een specifieke focus op kwetsbare (aanstaande) gezinnen met minstens 1 kind tot 3 jaar.

Partners: directe partners en intermediairs

Partners verantwoordelijk om de doelen van het project te realiseren t.a.v. de doelgroep zijn:

- Lokaal bestuur: regierol
- Alle relevante diensten van gemeente en OCMW
- Dienstverlening binnen Huis van het Kind
- Netwerkpartners
 - Organisaties voor/van mensen in armoede (bv. Verenigingen waar armen het woord nemen, zelforganisaties, ...)
 - Organisaties en diensten met een specifieke opdracht en deskundigheid, bvb⁷.
 - tewerkstelling en opleiding (van personen met een afstand tot de arbeidsmarkt);
 - kinderopvang en basisonderwijs (kleuter- en lager onderwijs);
 - (preventieve) gezinsondersteuning en (preventieve) gezondheidszorg;
 - ondersteuning bij de uitoefening van alle andere sociale grondrechten (zie verder), onthaal en maatschappelijke dienstverlening;
 - ontmoeting, sociale cohesie, buurtwerking, sociaal-cultureel-werk;
 - spel en vrijetijdsbeleving, culturele, sportieve en artistieke ontplooiing voor kinderen en hun gezinnen;
 - belangenverdediging van kinderen en gezinnen in de publieke ruimte;
 - andere mogelijke noden van kwetsbare gezinnen.

Welke actoren betrokken zijn, is verschillend naargelang de lokale context en ervaren noden.

⁶ <https://www.expoo.be/sites/default/files/atoms/files/Proportioneel%20Universalisme.pdf>

⁷ Cfr. Open subsidieoproep (2016) 'Brede gezinsondersteuning voor aanstaande en jonge gezinnen in armoede realiseert grondrechten met het oog op structurele kinderarmoedebestrijding' (p.2)

Aanpak / Acties

Er kunnen acties op verschillende niveaus opgezet worden

- **Netwerkniveau**

Dit kan gaan over, bvb.:

- Buurtgericht netwerk met mix van functies uitbouwen waarbij verschillende voorzieningen een ondersteunende rol opnemen
- Buurtgericht netwerk analyseert de toegankelijkheid van de verschillende voorzieningen en werkt acties uit om dit structureel bij te sturen

- **Hulp- en dienstverleningsniveau**

Dit kan gaan over, bvb.:

- Acties om gezinnen te bereiken, met specifieke aandacht voor de meest kwetsbare gezinnen, rekening houdend met hun noden en behoeften
- Acties die inzetten op het uitbouwen van een vertrouwensrelatie
- Verkennen en ondersteuning bieden bij realisatie van grondrechten (meer dan informatieverstrekking of doorverwijzing)
- Actieve en zorgzame toeleiding naar dienstverlening aansluitend bij noden gezin
- Acties i.f.v. versterken sociaal netwerk gezinnen

Doelstellingen

Ambitie

De oproep en projecten vertrekken vanuit de ambitie om onderbescherming tegen te gaan. Het maximaal realiseren van de grondrechten⁸ van gezinnen met jonge kinderen staat voorop om op die manier bij te dragen tot kinderarmoedebestrijding.

In the end gaat het om kinderen in kwetsbare gezinnen alle kansen in hun ontwikkeling te bieden en de ambitie om generatie-armoede te doorbreken.

Operationele doelstellingen

Als overkoepelende operationele doelstelling stellen we 'toegankelijke integrale gezinsondersteuning realiseren' voorop.

De kernvraag hier is om zo concreet mogelijk een antwoord te bieden op de vraag: Wat kan voor kinderen en gezinnen in armoede net het verschil maken?

Hieronder geven we een aantal voorbeelden opgedeeld naar het niveau van de gezinnen, de hulp- en dienstverlening, en het niveau van het netwerk.

- **Op niveau van gezinnen**

- Versterking grondrechten gezinnen
- Sociale netwerk versterken
- Regierol gezinnen: in welke mate hebben de gezinnen zelf de regie van hun ondersteuning in handen? Worden zij hierin voldoende ondersteund? Bij deze impactmeting hebben gezinnen zelf een cruciale rol. Zij geven aan wat voor hen werkt, in hoeverre het project hen vooruitgeholpen heeft bij het realiseren van hun grondrechten en aspiraties. Er worden omstandigheden

⁸ Cfr. Open subsidieoproep (2016) 'Brede gezinsondersteuning voor aanstaande en jonge gezinnen in armoede realiseert grondrechten met het oog op structurele kinderarmoedebestrijding' (p.3): sociale grondrechten : participatie, ms dienstverlening, inkomen, gezin, vrijetijd, wonen, onderwijs, tewerkstelling, gezondheid, rechtsbedeling

gecreëerd waarin dit op een open en vertrouwelijke manier kan gebeuren zonder vrees voor gevolgen voor hun ondersteuning.

- **Op niveau van hulp- en dienstverlening**
 - Verbeteren bereik en toegankelijkheid van de werking van de verschillende diensten (hulpbronnen maximaal ontsluiten en in beweging zetten in functie van een betere toegankelijkheid en afstemming op de aspiraties en noden van gezinnen en kinderen). → gehanteerde werkwijzen, bereikbaarheid, beschikbaarheid, begrijpbaarheid, betaalbaarheid, bruikbaarheid voor de gezinnen
- **Op niveau van netwerk**
 - Realiseren overdachte samenhangende mix van functies die betekenisvol zijn voor (aanstaande) gezinnen met jonge kinderen; oa. verbinden materiële en immateriële noden
 - Inzetten op een verbeterde en rijke leefomgeving voor kinderen en hun gezin: verbreding van de leefwereld van kinderen en verbinding.

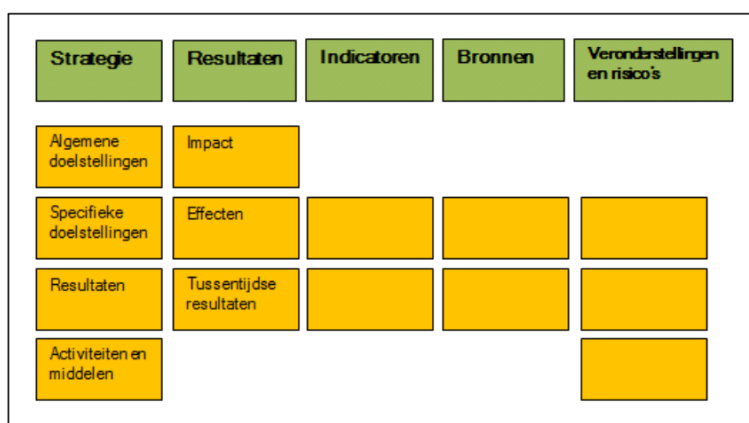
3.3 Vanuit het projectplan komen tot evaluatievragen en indicatoren

In het lerend netwerk werd aan de 6 projecten gevraagd om op basis van het projectplan concrete evaluatievragen te formuleren en op basis van de evaluatievragen indicatoren te formuleren. Concreet gaat het over: *Welke informatie is nodig / wat willen we weten om de uitvoering van het project in goede banen te leiden (monitoren/ procesevaluatie) en om ervoor te zorgen dat er kan gerapporteerd worden over resultaten (verantwoording afleggen/impact evaluatie) en kan geleerd worden uit de praktijk? Het gaat over het kritisch kunnen reflecteren over de volgende vragen:*

- *Hebben we de juiste dingen gedaan? (relevantie)*
- *Hebben we de dingen goed gedaan? (efficiëntie)*
- *Hebben we de geplande resultaten behaald en veranderingen gerealiseerd? (effectiviteit)*
- *Zullen die veranderingen blijven bestaan? (impact en duurzaamheid)*

Dit is gebaseerd op het logisch kader (PCM):

Figuur 6: Logisch kader

In het lerend netwerk werd onderstaand schema gebruikt.

Evaluatievraag							
Subvraag	Indicator	Bron	Methode	Wanneer?	Wie verzamelt?	Wie verwerkt en op welke manier?	Wie nog betrokken en hoe?
	waarover info verzamelen?	waar info halen?	op welke manier?				

Deze manier van werken biedt richting, maar er zijn ook een aantal valkuilen waar de projecten geducht voor moeten zijn (cfr. PCM p 25/43):

- Aandacht voor participatie
- Lineair denken, realiteit is niet zo eenvoudig, weinig flexibel
- Focus op programma/ project en minder op processen van verandering

Toch biedt het nadenken vanuit het projectplan over algemene evaluatievragen en concrete subvragen richting in het evaluatieproces.

Evaluatievragen formuleren

Via het expliciteren van evaluatievragen, krijgen de projecten zicht op wat ze precies willen weten, analyseren of begrijpen via de impactevaluatie [+ procesevaluatie].

Hiervoor zijn verschillende types evaluatievragen mogelijk, gelinkt aan visie op impact (Berghman et al., 2014).

- **Vragen die inzetten op het bewijzen van de oorzakelijke relatie tussen praktijk en impact.**

Focus: het bewijzen van de impact die een bepaalde praktijk veroorzaakt.

Vooronderstelling: er is een directe en lineaire relatie tussen oorzaak en gevolg.

- Wat is de specifieke impact die kan worden toegeschreven aan de praktijk?
Soort vragen: Welke impact wordt veroorzaakt door de praktijk? Heeft de praktijk gezorgd voor de (verwachte) impact op korte, middellange en lange termijn? Welke onverwachte impact wordt veroorzaakt door de praktijk?

Voorbeeld ● ●

- Zijn de bedoelde effecten van het programma op het welbehagen en de gezondheid van baby's van tienermoeders bereikt?
- Welke onbedoelde positieve effecten van het programma op het welbehagen en de gezondheid van baby's van tienermoeders kunnen we nog vaststellen?
- Wat zijn de positieve of negatieve effecten van het programma op het welbehagen en de gezondheid van baby's van tienermoeders?

- Heeft de praktijk een verschil gemaakt?
Soort vragen: Wat is de relatieve bijdrage van de praktijk in een combinatie van oorzaken? Welke combinatie van oorzaken zorgt voor de impact? Is onze praktijk een noodzakelijk onderdeel van deze combinatie van oorzaken die impact teweegbrengen?

Voorbeeld ● ●

- Wat is de bijdrage van het programma geweest op het welbehagen en de gezondheid van baby's van tienermoeders?
- Welke aspecten/componenten van het programma hebben het meest bijgedragen en welke hebben minder of niet bijgedragen tot de positieve veranderingen?
- Welke andere factoren hebben een cruciale rol gespeeld in het behalen van de positieve effecten (bedoeld of onbedoeld) op het welbehagen en de gezondheid van baby's van tienermoeders? Hoe verhouden deze zich tot de bijdrage van het programma?

- **Vragen die pogen een verklaring te bieden voor geobserveerde impact.**

- Hoe heeft praktijk een verschil gemaakt?

Focus: het verklaren van de relatie tussen de praktijk en diens mogelijke impact.

Tracht dus de achterliggende mechanismen, relaties, voorwaarden en processen die een bepaalde impact tot stand brengen te verklaren.

Soorten vragen: Hoe is de geobserveerde impact tot stand gekomen? Welke achterliggende mechanismen en processen brengen een bepaalde verandering teweeg? Hoe kunnen we de geobserveerde impact verklaren? Wie werd er meer of minder beïnvloed door de praktijk en waarom? Welke interne en externe factoren spelen een rol bij de impact van de praktijk? Kwam de impact op een efficiënte manier tot stand? Wat is de effectiviteit van de praktijk?

Voorbeeld ● ●

- Hoe werden de positieve, en eventuele negatieve effecten, op de gezondheid van baby's beïnvloed door het programma?
- Welke componenten van het programma waren het meeste effectief en efficiënt?
- Wat zijn de tussentijdse processen en stappen (al dan niet gelinkt aan het programma) die hebben geleid tot de positieve effecten op de gezondheid van de baby's van tienermoeders?

De impact van de interventie op de gezondheid van de baby's kan bijvoorbeeld verklaard worden door in detail te kijken naar de effecten van de begeleiding en het borstvoedingsadvies. Het is mogelijk dat de versterking van het sociale netwerk door de begeleiding ervoor zorgde dat de gezinsrelaties verbeterden en dat meer familieleden en/of vrienden betrokken zijn bij de zorg voor de baby. Deze intensievere zorg

kan er voor gezorgd hebben dat de gezondheid van de baby erop vooruit ging. Een andere verklaring zou kunnen zijn dat het borstvoedingsadvies er mede voor zorgde dat de vrouwen zich meer comfortabel voelen bij het geven van borstvoeding en dus vaker borstvoeding geven, ook in publieke situaties. De gezondheid en het gewicht van de baby verbeteren hierdoor.

- Zal of kan de praktijk elders werken?

Focus: de mogelijkheden tot veralgemeenbaarheid van een praktijk. Kan de praktijk in een andere context ook werken? De bedoeling is hier opnieuw om de werkzame componenten en mechanismen in beeld te brengen, maar met een specifieke focus op de rol die de context speelt bij het succes van een programma.

Soorten vragen: Wat is de invloed van de context op de impact? Wat zijn de werkzame componenten van een praktijk? Hoe kan de praktijk in een andere context een gelijkaardige impact teweeg brengen? Indien de praktijk niet voor de gewenste

impact zorgt, komt dit dan door een falende implementatie, door foute veronderstellingen over de werking of door externe factoren?

Voorbeeld ● ●

In het voorbeeld van de tienermoeders bestaan er in bepaalde wijken inloopteams van Kind en Gezin waar jonge moeders terecht kunnen voor advies en ondersteuning. Binnen deze inloopteams werken ouders en aanstaande ouders in groep rond de opvoeding van en zorg voor hun baby. Daarnaast zorgen de teams vaak voor individuele begeleiding bij de moeders thuis. Deze inloopteams zorgen ervoor dat de jonge moeders eenvoudig te bereiken zijn. Ze zorgen eveneens voor een betere opvolging en ondersteuning. De vraag die we kunnen stellen is hoe het programma zal functioneren in wijken waar deze inloopteams niet bestaan.

Een ander aspect van de context is bijvoorbeeld het schoolsysteem. Hoe beïnvloedt de mate waarin een jonge moeder afstandsonderwijs kan volgen en ondersteund wordt om examens af te leggen voor een 'middenjury', het programma? Speelt aanwezigheid van opvang tijdens de schooluren voor baby's en jonge kinderen een rol?

- **Vragen die op zoek gaan naar betekenis.**

Een laatste type is een vraag naar de betekenis die het programma heeft voor de betrokkenen. De aandacht gaat hier niet naar de relatie tussen een oorzaak en een gevolg of naar een bereikt effect, maar naar de betekenis van de activiteiten voor de betrokkenen. Wat is de waarde van de praktijk voor de verschillende betrokkenen? Wat is de relevantie van de praktijk? Wat beschouwen de verschillende betrokkenen als betekenisvolle effecten van de praktijk?

Voorbeeld ● ●

Voor het babyproject kunnen de vragen zijn: Wat zijn de percepties van de betrokken moeders over het programma? Op welke manier ervaren de gezinsleden en andere betrokkenen dit project als betekenisvol?

Voorbeeld ● ●

Een heel ander voorbeeld hier gaat over ouderen in een computerklas. Uit onderzoek naar de impact kwam naar voren dat deze vormingen voor de deelnemers niet zozeer betekenis hadden omdat ze leerden werken met een computer. De deelnemers haalden vooral voldoening uit het feit dat ze in staat bleken op hun leeftijd nog iets volledig nieuw te leren.

Subvragen formuleren

De algemene evaluatievragen zijn veelal zeer breed en dienen vertaald te worden naar concrete en gedetailleerde subvragen. Hierbij is het belangrijk om algemene begrippen of containerbegrippen (zoals sociale cohesie, welzijn, ...) te 'ontleden' en de visie hierop te expliciteren en te concretiseren. Voor voorbeelden verwijzen we naar Berghmans et al. (2014, p 43).

Indicatoren formuleren

Indicatoren zijn eigenlijk hetgeen je wil 'meten', ze geven een aanwijzing over de mate waarin een doelstelling gerealiseerd wordt. In PCM (p42) wordt het omschreven als: een kwantitatieve of kwalitatieve factor of variabele die een simpele en betrouwbare manier biedt om de resultaten te

meten, om de interventie gerelateerde veranderingen weer te geven of om de prestatie van een ontwikkelingsactor te helpen beoordelen.

Een goede indicator is (Bral, 2009):

- Relevant: aansluitend bij organisatiedoelstellingen
- Valide: meten wat we zeggen te meten
- Betrouwbaar: consistente en replicerbare resultaten
- Meetbaar: beschikbaarheid data, statistisch deficit, privacywetgeving
- Inzichtelijk: geen complexe indices die veel inspanningen vragen om te begrijpen
- Selectief: overvloed aan monitoren en neiging indicatorensets te overladen
- Gedragen door betrokkenen: consensus en soms ook compromissen
- Vergelijkbaar op diverse aspecten: tijd, ruimte, plaats, persoonskenmerken

Bij het uitwerken van indicatoren dienen volgende vragen in overweging genomen te worden:

- Nood aan kwantitatieve of kwalitatieve data?
- Nood aan gedetailleerde diepgaande informatie en/of aan een breed algemeen helikopterzicht?
- Wat is de impact van deze keuzes op tijdinvestering (haalbaarheid?)?
- Is dit ook wat de partners, de opdrachtgevers én doelgroep als relevant beschouwen?
- In welke mate is er nood aan vergelijkende informatie (bvb. met situatie op een vroeger moment; met situatie waarin geen acties ondernomen werden)? Is dit relevant, ethisch, haalbaar?

What else?

Welke andere belangrijke vragen dienen nog beantwoord te worden in het evaluatiekader?

- **Tijds kader**

Wanneer moet de evaluatie idealiter uitgevoerd worden? Hoe ver is de praktijk dan reeds gevorderd? Wanneer moeten de resultaten beschikbaar zijn?

Is een éénmalige evaluatie voldoende of werk je best met meerdere evaluatiemomenten? Is een continu evaluatieproces nodig?

Check:

- Vanaf wanneer kunnen er, realistisch gezien, veranderingen worden geobserveerd?
- Wanneer moeten de resultaten gekend zijn of gebruikt worden?

- **Wie betrekken**

Welke mensen en/of groepen mensen betrek je bij de impactevaluatie?

Welke rol heeft elke actor in het evaluatieproces? Op welke manier en op welke momenten?

Enkele voorbeelden van mogelijke rollen:

- Informatie verschaffen over een praktijk, informatie mee verzamelen of interpreteren, analyses mee uitvoeren, terugkoppeling geven over resultaten.
- Betrekken bij het nemen van beslissingen over ontwerp, uitvoering, proces, gebruik van resultaten.
- Informeren over verloop van de evaluatie.
- Verwerken van informatie in een leesbare vorm.

Kritische vragen bij evaluatieplan

Not everything that can be counted counts, and not everything that counts can be counted.
Albert Einstein (1879 – † 1955)*

Indicatoren = indicatie / aanwijzing waaruit conclusies kunnen getrokken worden, maar zijn geen conclusie op zich.

Een indicator is slechts een indicatie van een achterliggend fenomeen en een momentopname. Dus: een indicator is geen doel op zich en is enkel nuttig indien een indicator in de context wordt geplaatst zodat hij correct kan worden geïnterpreteerd. Informatie over het gelopen proces (nodige input gerealiseerd, kwaliteit van de acties, randvoorwaarden waarbinnen de acties werden gerealiseerd, ...) en de context waarin dit proces werd gerealiseerd (belangrijke wijzigingen en gebeurtenissen die positieve of negatieve impact hadden op het proces en de doelgroep?) is dus zeker nodig.

Op deze manier kan een indicator een goede basis vormen voor gesprekken en het formuleren van verbeteracties.

Less is more!

Dataverzameling mag niet in de weg staan van de uitvoering van het project. De inspanning en kost moeten redelijk blijven.

Relevant

De verzamelde info moet echt belangrijk zijn voor de diverse betrokkenen in het project.

Niet te rigide

De vooropgestelde doelen en bijhorende evaluatievragen en indicatoren moeten voldoende beweegruimte laten voor experimenteren en co-creëren samen met de doelgroep (cfr. kritiek op SMART/START doelen).

Let op voor onbedoelde (perverse) gevolgen van werken met indicatoren

Hulpverleners/organisaties gaan selectief werken (bvb. wie wel/niet begeleiden, behandelen) in functie van het behalen van goede scores op de indicator.

Ook in PCM worden een aantal tips en tricks vermeld.

Best Practices / Tips & Tricks

	Less is More with KPIs You don't need to come up with dozens of indicators you want to track – only the most meaningful ones that are linked to your evaluation questions.
	Pursue “Actionable” Indicators It is never worthwhile to measure things that won't help you make decisions. For each indicator you want to track, ask yourself: will the answer result in learning and action? If not, don't bother.
	Work with Your Grantees and Partners Evaluation should never be done <i>to</i> your grantees and partners, but <i>with</i> your grantees and partners. Consult them as you develop your evaluation plan for a project.
	Keep it Simple This chapter provided you with a range of methods. However, keep in mind that for many of your projects, a structured phone call or meeting with your partners every quarter can suffice to get the information you need.
	Contribution vs. Attribution It may be tempting to want to <i>precisely</i> determine the link between a specific project intervention and an improvement in the situation. However, this is often challenging. In this case, it is ok focus evaluation only the project's <i>contribution</i> .
	Consider the Cost Benefit Evaluation should never cost more than knowing the answer is worth. If you find yourself designing an expensive evaluation, ask yourself if it is really necessary.
	Don't Reinvent the Wheel It will be beneficial if you track the same metrics as your colleagues in your activity domain and / or peer funders. This will make it much easier for your grantees and accelerate learning.
	Think Visual from the Start Think about compelling visuals to show your KPIs – the Appendix lists some ideas (page 58).

4 Overkoepelende evaluatiekader

In dit deel wordt ingegaan op overkoepelende evaluatievragen die toepasbaar zijn voor elk project. We voorzien de **overkoepelende evaluatievragen** en de bijhorende subvragen en indicatoren en reflectievragen.

De **indicatoren** zien we als de minimale te beantwoorden vragen. De **reflectievragen** kunnen helpen bij het beschrijven van het proces dat de indicatoren kadert binnen het project; de reflectievragen geven richting, bieden inspiratie en moeten dus niet allemaal beantwoord worden (daarom worden ze ook in een lichter grijs weergegeven).

De evaluatievragen en de bijhorende indicatoren dienen steeds samen bekeken te worden. Door alle indicatoren samen te nemen wordt het gehele plaatje zichtbaar en wordt een beeld verkregen van de impact van het project.

We maken een onderscheid naar 3 niveaus: de gezinnen, het netwerk en de samenleving/ het beleid. De core zijn natuurlijk de gezinnen en de impact die het project heeft op de kinderen en de vaders en moeders. Het samenwerken in een netwerk is een middel om de gezinnen gepast te kunnen ondersteunen in het realiseren van de grondrechten; hier gaat het dan eerder over een procesevaluatie. Maar we nemen dit expliciet op in het overkoepelende evaluatiekader omdat we

vertrekken vanuit het idee: 1 organisatie alleen kan onmogelijke alle sociale grondrechten realiseren, hiervoor is er een netwerk nodig.

De subvragen worden onderverdeeld naar:

- In welke mate ...
- Hoe Dit laatste is geen evidente vraag, maar ze zet aan om na te denken over mogelijke verklaringen en dit vanuit het oorspronkelijke projectplan.

Elk project kan natuurlijk nog eigen, specifieke evaluatievragen opstellen die eigen zijn aan het project. Dit omdat elk project zijn eigenheid heeft en vertrekt vanuit een specifieke context. Het is nooit de bedoeling om te komen tot een eenheidsworst.

Wanneer het overkoepelende evaluatiekader gebruikt wordt, is het natuurlijk nodig om ook eerst een inleidende kadering te geven van het gehele project (ev. verwijzend naar het projectplan): wat is de kern van het project, de belangrijkste doelstellingen, de uitgevoerde acties, de wijzigingen die doorheen het project plaatsvonden (en mogelijke redenen hiervoor).

Tot slot, het beantwoorden van de evaluatievragen is cruciaal, maar de volgende stap mag natuurlijk nooit vergeten worden: de overkoepelende reflectie, de lessons learned.

- Wat leren jullie uit deze gegevens?
- Wat willen jullie behouden? Waarmee kunnen jullie anderen inspireren? Wat werkte heel goed en waarom? Wat willen jullie verduurzamen?
- Wat willen jullie veranderen, waarom en hoe?

4.1 Niveau gezinnen

Evaluatievraag:

Draagt het project bij tot het realiseren van de sociale grondrechten van kwetsbare (aanstaande) gezinnen met het oog op structurele kinderarmoedenestrijding?

Subvragen:

In welke mate draagt het project bij tot het realiseren van de sociale grondrechten van kwetsbare (aanstaande) gezinnen met het oog op structurele kinderarmoedenestrijding?
Hoe draagt het project bij tot het realiseren van de sociale grondrechten van kwetsbare (aanstaande) gezinnen met het oog op structurele kinderarmoedenestrijding?

Indicatoren:

- ▶ Bereik van de gezinnen (zowel aantal als profiel gezinnen)
- ▶ Evolutie in het bereik van de gezinnen (zowel aantal als profiel gezinnen)
- ▶ De invloed van het project (het proces, de acties, de ondersteuning) op het realiseren van sociale grondrechten volgens gezinnen en volgens professionals

Reflectievragen:

- Welke noden stellen jullie vast bij de gezinnen?
 - Op welke manier worden de noden van gezinnen in kaart gebracht?
 - Wijzigingen in de geobserveerde noden tov. de vorige rapportage?
- Bepaalde evoluties (bv. beleidsmatig, personeelsverloop, ...) die positief/negatief effect hebben op bereik?
- Wanneer wordt een grondrecht als wel/niet gerealiseerd beschouwd?

- Op welke grondrechten zie je een evolutie? Op welke niet (welke blijven dus ondergerealiseerd)?
- Zijn er onbedoelde effecten?
- De evolutie in realisatie van sociale grondrechten doorheen het traject met gezinnen?
- Welke actie heeft voor gezinnen het verschil gemaakt en wat waren belangrijke voorwaarden zodat het een verschil kon maken voor de gezinnen?
- Hoe krijgt begeleiding/samenwerking met gezinnen concreet vorm?
- Wat gebeurt er precies? Welke acties worden ondernomen?
 - Welke stappen worden er gezet (startende vanaf toeleiding)?
 - Intensiteit van de ondersteuning? (cfr. Caseload)
 - Hoe wordt vertrouwensband opgebouwd?
 - Wat is de rol van de gezinsondersteuner?
 - Wat is de rol van andere partners en/of van het netwerk?
 - Wat betekent 'regierol van het gezin'?
 - Wat is de positie van het kind en ev. andere ouder of opvoedingsverantwoordelijke in dit proces?
- Tot welke resultaten heeft dit geleid op vlak van sociale grondrechten op verschillende niveaus: moeder / vader / kind / beleid diensten / beleid lokaal bestuur / buurt / ... Hoe weet je/merk je dit?
- Welke factoren hebben bijgedragen tot deze resultaten? Welke factoren hebben dit bemoeilijkt of hebben ervoor gezorgd dat er wel/geen vooruitgang is?
- Wat heeft voor gezinnen / professionals het verschil gemaakt?
- Wat kan er voor zorgen dat er nog meer positieve verandering is voor de verschillende betrokkenen?
- Hoe wordt er met gezinnen in gesprek gegaan over grondrechten?
- Perspectief verschillende betrokkenen (gezinnen, gezinsondersteuners, netwerkpartners, coördinator,...) op bovenstaande vragen.
- ...

4.2 Niveau netwerk en netwerkpartners

Evaluatievraag:

Draagt het project bij tot het realiseren van de sociale grondrechten van kwetsbare (aanstaande) gezinnen met het oog op structurele kinderarmoedenestrijding op niveau van het netwerk en de netwerkpartners?

Subvragen:

In welke mate realiseert het netwerk en de netwerkpartner de sociale grondrechten van kwetsbare (aanstaande) gezinnen met het oog op structurele kinderarmoedenestrijding?
Hoe realiseert het netwerk en de netwerkpartner de sociale grondrechten van kwetsbare (aanstaande) gezinnen met het oog op structurele kinderarmoedenestrijding?

Indicatoren:

- De acties die naar samenwerkingsverbanden worden opgezet. Met wie is er samenwerking?
- Welke 'functies' realiseert het netwerk hierdoor (en hoe verhoudt dit zich ten opzicht van de geobserveerde noden van de gezinnen)? Zijn er linken met verschillende levensdomeinen?

Voorbeelden van functies die deel kunnen uitmaken van een buurtgericht netwerk:

- tewerkstelling en opleiding (van personen met een afstand tot de arbeidsmarkt);

- kinderopvang en basisonderwijs (kleuter- en lager onderwijs);
 - (preventieve) gezinsondersteuning en (preventieve) gezondheidszorg;
 - ondersteuning bij de uitoefening van alle andere sociale grondrechten (zie verder), onthaal en maatschappelijke dienstverlening;
 - ontmoeting, sociale cohesie, buurtwerking, sociaal-cultureel-werk;
 - spel en vrijetijdsbeleving, culturele, sportieve en artistieke ontplooiing voor kinderen en hun gezinnen;
 - belangenverdediging van kinderen en gezinnen in de publieke ruimte;
 - andere mogelijke noden van kwetsbare gezinnen.
- De evolutie in de uitgebouwde samenwerkingsverbanden: wijzigingen in het samenwerkingsverband tov. De initiële planning of de vorige rapportage (naar aantal partners, naar functies, ...). Beargumenteer veranderingen op niveau van het netwerk doorheen het project.
- De invloed van de samenwerking op de dienstverlening / aanpak / toegankelijkheid van de netwerkpartners ten gevolge van het project
Bvb. nieuw aanbod, anders aanpakken van bestaande dienstverlening, stopzetten van bepaalde dienstverlening, integreren van bepaalde dienstverlening, structurele verankering,... Het gaat dus niet enkel over formele samenwerkingsverbanden, maar vooral over samenwerken in de realiteit.

Reflectievragen:

- De samenstelling van het netwerk:
 - Reflecteert de samenstelling van het netwerk de noden van gezinnen?
 - Reflecteert de samenstelling van het netwerk de verschillende grondrechten?
 - Welke plaats hebben gezinnen in het netwerk? Bvb. samenwerkingsovereenkomst met armoedevereniging?
 - De werking van het netwerk
 - Intensiteit / betrokkenheid van verschillende netwerkpartners?
 - Waaruit bestaat de samenwerking? Bv. infodeling, toeleiding, gezamenlijk acties uitvoeren, visieontwikkeling, ...
 - Welke meerwaarde ervaren netwerkpartners aan de samenwerking?
 - Is er een gedeeld kader waaraan de netwerkpartners samen werken?
 - Is er een gedeeld kader en samenwerking om drempels weg te werken?
 - De netwerkpartners:
 - Is de werking van de netwerkpartners geëvolueerd doorheen het project?
 - Hoe worden de basisederwerkers betrokken?
 - Is er voldoende betekenisvol aanbod voor de doelgroep? Zijn er wachtlijsten?
 - De coördinatie
 - Hoe verloopt de coördinatie? Welke stappen werden er ondernomen om sterk leiderschap uit te bouwen?
 - Wat heeft het netwerk ondernomen om gezinnen te ondersteunen en wat waren cruciale randvoorwaarden?
 - Ervaren sterktes, uitdagingen door de coördinator/ de netwerkpartners?
 - Mogelijke invloeden vanuit evoluties in de ruimere context?
 - ...
- Welke signalen m.b.t. structurele knelpunten en drempels op vlak van realisatie grondrechten vangt het netwerk op? Welke acties ondernam het netwerk om structurele knelpunten/drempels

aan te kaarten (bvb. bij lokale overheid, Vlaamse overheid, andere actoren, ...) en wat was hiervan het resultaat?

Reflectievragen:

- Wat merk je op dat individuele gezin overstijgt? Wat zie je dus niet één keer, maar vele keren?
- Wat wil je signaleren naar het netwerk, het lokaal beleid, het Vlaams beleid?
- Welke acties zet je op om deze signalen door te geven?
- Welke wijzigingen hebben zich voorgedaan in het lokaal (sociaal) beleid (al dan niet ten goede kansarmoedebestrijding)?
- Stem van gezinnen?
- Analyse van drempels (voor- en na de deur, 5/7B's)? Analyse van acties ondernomen om drempels weg te werken?
- Mogelijke invloeden vanuit evoluties in de ruimere context?
- ...

5 Methodieken van gegevensverzameling

Om een antwoord te krijgen op bovenstaande evaluatievragen dient info verzameld te worden, en zowel cijfergegevens als info over het perspectief van de gezinnen en het perspectief van de professionals. Dit kan gaan over: registraties, tools voor grondrechtenmeting, beschrijving van cases, observaties, narratief verslag, logboek, ...

Hierbij is data triangulatie, of het combineren van verschillende bronnen belangrijk: verschillende soorten informatie geven elk een stukje van de puzzel weer. De mogelijkheden zijn eindeloos. Daarom is het belangrijk om goed de evaluatievraag voor ogen te houden, want het is niet de bedoeling om te verdwalen in het evaluatieproces. Bij het verzamelen van de informatie is het daarom goed om stil te staan bij de haalbaarheid:

- Welke informatie is reeds voorhanden?
- Kostprijs: inzet van mensen en financiële middelen
- Wiens perspectief? Betrokkenheid van actoren: welke verschillende actoren moeten betrokken worden (partners, doelgroep, lokaal bestuur, ...)
- Relevantie: wie zit te wachten op welke informatie?
- Zal de informatie effectief gebruikt worden? Wie heeft deze informatie nodig, wanneer en om er wat mee te doen?

We raden een combinatie van kwantitatieve en kwalitatieve gegevens aan. Een rijke waaier van methodieken is terug te vinden in hoofdstuk 3 van Berghmans et al. (2014) en de Social Impact Navigator (hoofdstuk 6 p70).

6 Tijd voor de analyse

Nu alle info vergaard werd, volgt natuurlijk een belangrijk onderdeel van het evaluatieproces: analyseren, verbanden leggen, aftoetsen, zoeken naar verklaringen, stilstaan bij de lessons learned, ... en zo komen tot mogelijke aanpassingen, verbeteracties zodat de gezinnen nog beter ondersteund worden in het bereiken van hun sociale grondrechten.

In de publicatie van kleine kinderen grote kansen benoemen ze het als volgt: van kennis naar wijsheid.

De Sociale Impact Navigator stelt volgende stappen voor bij het analyseren van de info.

Tip: The following questions will help you work with your data

Questions for data processing	Questions for the plausibility check	Questions for the data analysis (comparative)	Questions for the data analysis (conclusions)	Questions when developing recommendations for action
Step 1	Step 2	Step 3		Step 4
Are trends or clusters apparent in the data?	Were quality controls present during data processing? Do the results differ strongly enough from participating stakeholders' assessments that processing could have been faulty?	How do the results compare to early results, planned results or results from other projects? Are the results better/worse than expected? Are developments evident that deviate from the project's plan?	If this is/isn't the case, why? Are any relationships evident? Are changes evident in the fundamental assumptions or context of the project (e.g., with respect to target-group needs)?	How can this be changed? Does the project have to be adapted? Do the project plans need to be adapted? What should be done?
 What additional information will be necessary to answer these questions? What points should be examined more closely or analyzed more carefully?				

7 Inspirerende bronnen

Impact. Managing for learning and impact. King Baudouin Foundation project management guide. 2011.

Kleine kinderen, grote kansen. Samen evalueren voor meer impact in de strijd tegen kinderarmoede in de gezinsondersteuning en de kinderopvang. 2018. Koning Boudewijnstichting Isabelle Delvaux, Tine Rommens, Nele Travers, Anne Van Meerbeeck
<https://www.kbs-frb.be/nl/Activities/Publications/2018/20180523NT1>

Berghmans, M., Deprez, S., Celis, H., Vandenabeele, J., & Van Hemelrijck, A. (2014). Peilen naar de impact van sociaal-culturele praktijken. Socius.
<https://socius.be/peilen-naar-de-impact-van-je-sociaal-culturele-praktijken/>

SIN

Social Impact Navigator. The practical guide for organizations targeting better results – Phineo (2016) <https://www.phineo.org/magazin/social-impact-navigator>

PCM

Project Cycle Management. Werkboek: achtergrond en toelichting, NGOfederatie, 2012
 Project Cycle Management. Werkboek: oefeningen en leidraden, NGOfederatie, 2012
<https://www.ngo-federatie.be/nl/onze-ondersteuning-planning-monitoring-evaluatie/algemeen-pme>
<https://www.ngo-federatie.be/system/files/2018-10/Werkboek%20PCM%20-%20achtergrond%20en%20toelichting.pdf>

<https://www.ngo-federatie.be/system/files/2018-10/Werkboek%20PCM%20-%20oefeningen%20en%20leidraden.pdf>

Movisie

<https://www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/publication-attachment/Zicht-op-effect%20%5BMOV-3296073-1.0%5D.pdf>